

Ese in tóta
Sambat'a.
Pretulu abon.
in Sibiu pe anu
3 fl. 40 cr., pe
1/2 anu 1 fl.
70 cr.

AMICULU SCÓLEI.

Pentru tóte
provinc. austr.
pe anu 4, pe 1/2
a. 2 fl., pentru
princ. romane
pe anu 38, pe
1/2 a. 19 piast.

Scólele populare.

(Din „Romanulu“.)

In procesulu desvoltarii ori-carui statu cestiunea organisarii instructiunei publice ocupa fara indoela unu locu fórté insemnatu, si acést'a cu atata mai multu, cu catu guvernulu voesce seriosu progresulu, desvoltarea liberalé a natiunei. Numai prin instructiunea publica, prin luminarea poporului, póte s'ajunga o natiune la adeverata libertate a poporului; autonomi'a unei comune séu a unei tieri presupune o burgesia, o clasa de midilocu cultivata; caci fara dens'a ar' lipsi elementele trebuintiose spre a puté esercitá autonomi'a. Totu omulu este unu anelu in lantiulu sociale, este trebuintiosu pentru totulu, d'aceea trebue cá fiacare individu se posíeda gradulu de invetiatura necesariu spre a - si puté implini loculu seu. N'avemu, de catu a deschide istori'a lumii si vom vedé pe fiacare pagina, ca ori unde si'n ori ce timpu unu poporu a voitu cu seriositate libertatea, s'a desceptatu in sinulu seu dorinti'a d'a generalisá cultur'a intelectuala. Scólele populare sunt pentru desvoltarea spirituala a unui poporu ceeace este comun'a libera pentru constructiunea poliitica a statului. Unu statu constitutionalu nu póte se esiste fara instructiune publica, nu póte prosperá fara scóle populare, caci cetatianulu, fara invetiatura, nu póte intielege libertatea, nu póte apretiui drepturile sale de omu, de membru alu societatii, de cetatianu; fara instructiune va confundá libertatea cu licenti'a, va abusá de dens'a si va ajunge a fi séu sclavulu unoru ómeni ce se folosescu de nesciinti'a lui, séu sclavulu patimiloru sale desfrenate.

Instructiunea publica este mai bine desvoltata in Elveti'a. Acolo gasimu in tóte cantónele (districtele) scóle comunali, fiacare satu, fiacare catunu are scól'a sa si gasimu scolari din etate de 6 pana la 16 ani. Scólele primarie le gasimu mai cu séma desvoltate in cantónele de limba germana, unde le vedemu la o inaltíme, incatu putemu dice, fara a ne espune la o contestare, ca s'affa in culmea tuturoru stateloru europiane. De vr'o dóue-dieci de ani aceste scóle au facutu mari progrese,

astufelu, ca astadi potu servi de modelu Europei intregi. Cantónele franceze sunt ceva mai inferióre, si cele italiane, in comparatiune, sunt si mai inferióre. In cantónele cele mai inaintate in instructiunea publica (Zuricu, Bern, Arau, Thurgau s. a.) cursulu scolasticu anuale este de 40 pana la 42 septemane; in alte cantóne, mai pucinu inaintate, precum la Luzernu si la St. Galu cursurile anuali nu sunt decatu de 20 septemane. Elveti'a, cu poporatiune de dóue si diumetate milióne locuitori, intretiene unu numeru de 6780 profesori ai scóleloru populare; numerulu scolariloru este de 410.000, adica mai multu de a síesea parte a poporatiunei generale visita scólele comunali si gasimu pentru unu numeru de 350 locuitori cate o scóla. Fara indoela unu resultatu fórté multiamitoru, mai cu séma de lu - vom compará cu starea instructiunei publice la noi.

Dupa Elveti'a vine Prusi'a unde s'affa acum 24.290 scóle populare cu aprópe 33.000 profesori si 2,800.000 scolari; in urm'a Prusiei, gasimu instructiunea publica mai desvoltata in Franci'a, unde s'affa 34,300 scóle cu 63.000 profesori si numai 2,900.000 scolari. Pentru alte tiere n'avemu la indemana asemenea notitie statistice, dar' scimu ca Elveti'a, Prusi'a si Franci'a sunt tiererele in care instructiunea publica este mai multu respandita.

Suntemu de parere ca scól'a satésca (scól'a primaria séu comunale) se fia privita ca o afacere comunale; scól'a complimentaria (scóla reale, gimnasiulu), cá o afacere a tieriei se aterne de autoritatíle districtuali, ér scól'a superióra (Academí'a, universitatea) si institutele specialí, tehnice se aterne de guvernulu tierrei. In Elveti'a autoritatea superióra a cantonului in privinti'a instructiunei publice este incredintiata unui consiliu de educatiune; supt acést'a autoritate superióra s'affa comisiunile districtuali de scóla, ai caroru membrii sunt inspectorii de scóla. Relatiunea scólei catra comunile locali difera dupa localitate: in comunile, in care comun'a platesce din fondurile sale pe profesori, precum la Zuricu, la Aarau, Bern, Bale, comun'a

exercita dreptulu de supravegheare printr'o deosebita dregatoria; acestu dreptu de supravegheare este mai multu d'o natura administrativa decatu tehnica; adesea preotulu comunei este membru, cate odata presedintele acestei dregatorie; dar nici o scóla in tóta Elveti'a nu se afla supt directiunea speciala a unei dregatorie eclesiastice.

Organisatiunea scólei in sensulu celu mai intinsu, adica impiegarea si congedierea profesorilor, formarea si esaminarea lor, alegerea si introducerea cartiloru de invetiatura si celelalte este afacerea statului. D'o mare insemnătate sunt seminariile pentru formarea invetiatorilor si conferintele profesorilor (sinódele scolastice), caci esistu in mai tóte cantónele cá nesece institute legali, cari au o competintia intinsa si asupra carora guvernulu n'are, decatu o inriurire marginita si indirecta. Candidatii, ce esu din seminaru, au a se supune unui esamenu publicu, in urm'a caruia li se incredintiéza provisoriu o profesura, care ajunge definitiva dupa ce voru fi datu dovedu, in timpu d'unu anu s'au doi, de capacitatea lor; odata numiti definitivu, impiegarea lor este pentru tóta viéti'a si nu potu fi destituiti, decatu in urm'a unei sententie a sinodului scolasticu.

Nu suntemu din acei, carii credu ca trebuie se imitámu in tóte institutiunile straine, ca este bine a adoptá o sistema, fiindu ca esiste in alte tieri, ca putemu aplicá la noi totu ce se practica in alte locuri si ce produce acolo rezultate bune; scimu fórté bine, ca fiacare tíera are insusírile sale locali, ca fiacare natiune are propriiele sale calitati si defecte, esistinti'a sa particularia si ca ceeace póte fi fórté bunu si practicabile in Franci'a séu in Germani'a, nu este póte astufelu la noi. Dar credemu, ca trebuie se esaminámu tóte, si cele ce vomu gasi bune si practicabili la noi, se le adoptámu si se le aplicámu, facéndu insa modificarile conforme starii nóstre sociale. Noi (in Romani'a) avemu unu ministeriu si-o Eforia a instructiunii publice, cá autoritati superióre pentru invetiatur'a poporului; avemu in capitale destule asiedieminte publice pentru invetiatur'a superióra, dar ceea ce ne lipsesce mai cu séma sunt scólele comunali, este generalisarea instructiunii primarie. Sunt multe sate, in care nu esiste nici o scóla si chiaru in acele sate unde sunt scóle, se afla intr'o stare fórté trista; am vediutu candidati, ce s'au numitu invetiatori de satu, carii nu erau in stare a scrie trei rinduri fara gresiele si carii avea mare nevoia a citi cele scrise de altii, despre celelalte sciintie elementare nici nu vomu vorbi. Ce invetiatura póte dá unu omu,

care singuru nu scie nimic'a? — Apoi nu este d'ajunsu cá invetiatorulu se scia elu insusi ceea ce are se invetie pe altii, trebuie se cunósca si artea d'a comunicá sciinti'a lui altor'a, pedagogi'a, si acést'a tocmai — lucrulu esintiale — este cu totulu neglesu la noi; scóle pedagogice, pepiniere pentru invetiatori ne lipsescu cu tottlu; apoi este invederatu ca, fara invetiatori pedagogi, scólele nóstre comunali nu potu prosperá. Misiunea invetiatoriului satescu este fórté mare, este unu sacerdotiu; unu invetiatoru de satu, care voesce a-si indepliní cu scumpatate si'n consciintia misiunea sa, trebuie se fia unu omu superioru, se intieléga inaltínea misiunei sale si se poséda acea abnegatiune sublime trebuntíosa spre a puté indurá tóte privatiunile, spre a puté seversí tóte sacrificiele cate-i sunt impuse prin positiunea sa sociale, avendu in vedere numai folosulu comune si, dreptu singur'a recompensa, multiamirea sufletésca ce da animeloru nobile implinirea datorieloru si consciinti'a d'a fi contribuitu pentru progresulu natiunii, pentru binele patriei sale. Dar, spre a puté avea asemenea invetiatori de sate, trebuie neaparatu se le d'amu midllocele d'a puté traí din functiunea lor.

Amu dori, cá cursurile scolastice la tíera se fia de 40 de septemane, cá visitarea scólei se fia obligatoria pentru toti copii din etatea dela 7 pana la 12 séu 13 ani; cá invetiatorulu satului se fia oblegatu a tiené duminicele unu cursu repetitoru pentru junii, cari au esitu din scóla, cá se nu uite ceea ce au invetiatu. Amu dori, se se introduca gimnastic'a in invetiatur'a publica, desvoltandu-se astfelu deodata cu facultatíle intelectuali si cele corporali. junii ajunsu in etate de 16 ani se se deprinda cu manuirea armeloru, mai cu séma cu darea la semnu. Aceste exercitii, nu numai contribuescu la desvoltarea puteriloru corporali, dar desvólta totdeodata si inteliginti'a, dáu omului simtiemintulu demnitatii sale individuali, 'i inspira patriotismu si barbati'a. Amu dori, cá copii cultivatoriloru se invetie elementele istorei naturale, fisicei si mecanicei, se invetie, celu pucinu rudimentele geografiei tieriei si istori'a patriei lor.

Credemu, ca tóte aceste sunt cu putintia, de nu deodata, dar treptatu; poporulu romanu este fórté inteliginte, a datu destule probe ea invétia lesne, si c'o directiune buna póte s'ajunga in scurtu timpu fórté departe. Ide'a gresita, ca tieranulu invetiatu este unu prostu cultivatoru, este demintita prin speriintia, care din-contra a doveditu, ca instructiunea nu numai nu vateama intru nimicu aptitudinea la lucrulu manuale, ci

inca contribue a se seversî aceste lucrari manuale cu mai multa inteligintia, si prin urmare mai bine; caci omulu invetiatur va scî a potrivî puterea cu trebuinta, a mesurâ midlôcele cu efectulu ce voesce a produce. Dela invetiatur'a poporului aterna viitorulu nostru; vedemu ca tôte natiunile in giurulu nostru mergu inainte; a stâ in locu in miscarea generale nu este cu putintia si, daca nu vom pasî inainte cu progresulu generale, vom merge inapoi si ne vom gasî curendu isolati si delasati de toti. Amu perdutu pan'acum unu timpu fôrte pretiosu, si de nu vom pune nici acum man'a la lucru, va fi prea tardîu!

Winterhalder.

Ordinatiuni.

Nr. Consist. 832. 1861.

Précinstîtilor PP. Protopopi, C. Adminigratori, Cinstitei Preotimi eparchiale si Iubitiloru nostri Eparchiotti pace si daru dela Ddieu Tatalu nostru carele este in Ceriuri!

Din deosebite parti ale eparchiei nôstre miau venitu scirea, ca unele din comunele nôstre bisericesci au primitu o parte insemnata din imprumutulu statului la mana, si ca ceealalta cetu mai curendu o voru primî, si acestea in obligatii de statu. N'au lipsitu a ajunge la cunosciintî'a mea, inca si acea impregiurare intristatôre, ca fôrte multe din comunele nôstre nu pricepu sêu nu vréu se pricepa bunatatea acestoru obligatii, si asiâ se lasa de le insiéla unii si altii reuvoitori, si cu deosebire jidovi, aducendu in prepusu si in indoela de multe ori intregulu pretiu alu pomeniteloru obligatii, cá cu atata mai lesne se li le scôta din mana pe pretiuri ne'nsemnate in bani, ba precum cu durere am trebuitu se aflu, ca fôrte de multe ori s'au intemplat, de s'au vendutu cu mai pucînu de jumetatea pretiului lor nominalu.

Deci, cá reulu acesta se nu se letiésca si mai departe spre grea si insemnata paguba a cresciniloru nostri, eu, cá Archipastoriulu vostru, carele in tôte vremea se ingrigésce de binele vremelnicu si vecnicu alu filoru sei sufletesci si se straducesce din tóta puterile a ve povatiui pe calea adeveratei fericiri inpinsu de sant'a datorintia a grelei mele misiuni, vinu se ve dau urmatorulu sfatu parintiescu :

Sciti cu totii prébine lips'a cea mare, ce o avemu de totfeliulu de scôle, dar cu deosebire de scôle populare. Prin staruinti'a mea si a barbatiloru clerului si

natiunei nôstre s'au si infintiatu unu numeru fôrte frumosu de asemenea institute populare; insa trebue se marturisiti toti cu mine, ca din lips'a midlôceloru pe acelea scôle nu leamu pututu aduce inca la starea dorita, din pricina, ca pentru invetiatori bine cualificati se ceru si lefi mai bunisiôre, cá se tacu de alte trebuinte mai marunte, dar' totu atatu de insemnate. Aflu asiadara de bine, a provocâ pe toti fii mei sufletesci, cá urmandu esemplulu celui bunu alu altoru crescini evlaviosi de ai nostri, ravnitori de luminarea sa, — sum'a aceea ce o va priimî ôre-care comuna in obligatii dela imprumutulu statului, se se ferésca de a o resfirâ, vendiendu obligatiunile unoru interesati, cu pretiuri scadiute, ci se o jertfésca pentru unu fundu scolaru, din care apoi la vreme se se póta intemeiâ sêu sustiené casa de scôla si se se póta salarisâ unu invetiatoriu dupa cuviintia, fara ingreunarea singuraticiloru medulari ai comuneloru.

Déca voi iubitiloru crescini! veti implinî acestu sfatu archierescu, atunci ve veti castigâ insive, filoru, nepotiloru si stranepotiloru vostri mosia véciniea, carca furii nu o vor puté furâ, foculu nu o va arde si ap'a nu o va innecâ, pe candu la intemplarea din protiva, candu adeca vr'unu crescinu, sêu comuna intréga vendiendu cu paguba obligatiunile de statu rasipindule fara de a vedé vr'unu folosu dupa densele, ve veti castigâ insiva cunosciintia neodihnită, pentru fapt'a cea reu socolita.

Ascultati-me dara Iubitiloru! Ascultati-me, cá se ve binecuvinte urmatorii vostri, cá se ve binecuvintezu si eu acum si totdeuna, si se-mi fiti bucuri'a mea, cá cu liniscea sufletului se me rogu lui Ddieu pentru voi si copii vostri.

Sibiiu, 7. septemvrie 1861.

Alu vostru alu tuturoru

de totu binele voitoriu Archiereu,
Andrieu baronu de **Siaguna** m. p.

Circulariulu acest'a se se cetésca lamuritu si spre audiulu tuturoru, prin preotime in tôte bisericile nôstre parochiale, si PP. Protopopi si Parochii se invetie pe crescini, ca in acestu intielesu se faca eparchiotti nostri cu obligatiile, ce au dela imprumutulu statului.

Copi'a cerculariului Episcopescu ddtó. 5. Septemvrie 1861 Nr 672 catra toti Prototropresbiterii din Dieces'a Aradului.

»Singur'a midliocire, prin carea unu poporu se póte redicâ la o bunastare materiala si intielesuala, este

crescerea; pentru aceea toti cei iubitori de inaintare au de a inbracisá si spriginá acele întreprinderi, prin care treb'a creșterii se inaintéza.

„Amiculu Scólei“, o fóia de septemana, ce ésa in Sibiiu din tipografi'a Dlui S. Filtsch si sub redigerea Dlui V. Romanu, are de scopu, a inaintá creșcerea cea scolastica a poporului nostru. — Trud'a, ce o au pusu redactiunea acestei foi spre ajungerea atinsului scopu, ne îndatoréza la recunoscintia, si ne îndémna a face cele de lipsa, cá foi'a acésta in tóte partile Eparchiei nóstre catu mai tare se se latiéscá.

„In acea acceptare dara, ca barbati bisericesci si literari din cuprinsulu Eparchiei nóstre nu se vor retrage atunci, candu in folosulu natiunei suntu pofiti a spriginá treb'a scolastica, — inpliniu o datorintia placutá, candu pe toti iubitorii de cultura nationala, éra anume pe DD. protopresbiteri, pe parochi, administratori, inspectori de scóle si pe invetiatori, cu acést'a i provocamu: cá tot insulu fói'a scolastica mai susu numita pe calea prenumeratiunei se si-o castige, si in acestu modu pe langa inaintarea folosului seu celui spiritualu deodata se asigureze regulat'a estre a acestui organu de luminare, care neavendu altu fondu, numai prin caldurós'a spriginire a publicului cetitoriu se póte sustiené.

„Pretulu prenumeratiunei pe unu anu e 4 f. éra pe jumetate de anu 2 f. v. a. Numerii acestei foi, cari au esítu dela inceputulu semestrului curgetoriu se potu inca capetá întregi, dupacum din insciintiarile foi acesteia se póte pricepe; éra banii de prenumeratiune se potu tramite séu deadreptulu la editur'a Amicului Scólei, séu la cancelari'a diecesana de aici.

„DTa esci insarcinatu, a latí acésta provocare in cerculu submanuatu si a conlucrá, se se adune catu mai multe prenumeratiuni.“

Pentru incredere
Mironu Romanu,
protodiaconu, notariu consistorialu.

Materiale de instructiune.

Istori'a romana nationala.

(Urmare.)

§. 42. Smiltiu, cumnatu cu G. Tertere, 1292—1295.

Smiltiu, cumnatulu lui G. Tertere, carele érá romanu din Moldavi'a, a cuprinsu tronulu, cá si celu mai de frunte barbatu in Bulgari'a.

Tertere a fugitu la imperatulu, Andronicu celu betranu, inse nu l'a primitu de fric'a lui Noga, si pentru acést'a G. Tertere s'a ascunsu in Odriu. — In anulu acést'a (1292) se scóla chanulu Tuctai, si bate pe Nog'a, éra Tiaca fetiorulu acestuia si ginerele lui G. Tertere abia scapa cu putieni a-i sei. —

Tiaca in 1294 si-pune in cugetu, ca se cuprinda remnulu dela Smiltiu, din cadutiia muierii, fetei lui G. Tertere, si unindu-se cu Sfendistlavu fiulu lui G. Tertere, intrumpe in Bulgari'a, cuprinde Ternovu; éra Smiltiu fuge la imperatulu, si lasa remnulu. —

§. 43. Osfendistlavu Tertere, 1295—1322.

Tiaca fú nenorocosu ca se insotí cu O. Tertere, deórece acést'a cá romanu a trasu la sine pe locuitori, apoi prindiendu pe Tiaca, 'lu sugruma in inchisóre prin nesce evrei; éra pe tatarii lui, 'i taia.

Andronicu Paleologulu se siliá se puna de rege pe Michailu III., fiulu Mariei si alu lui Constantinu I., prin ajutoriulu lui Tuctai, si a unei partide din Bulgari'a. — Imperatulu tramite pe Michailu III. in 1298, cu Radostlavu si ostasi multi in Bulgari'a, dar Eltimeru, ginerele lui Smiltiu fiindu despotu la Crumu, i vine in drumu, si baténdulu prinde 13 curteni imperiali, pe carii 'i tramite la regele in Ternovu, 'si lui Radostlavu 'i scóte ochii. — Regele elibera pe cei 13, éra imperatulu tramite a casa pe G. Tertere táta regelui.

In 1301, regele vrendu se-si resbune a inruptu asupra greciloru, si dincolo de Emu a cuprinsu multe cetati, si altele le a primitu cu conditiuni. — Regele peste 5 ani se imprema cu Eltimeru, si cuprindu multe cetati dela greci, in sa in 1306 Michailu fiulu lui Andronicu celu tineru 'i resbate si la unu anu face pace cu regele. In 1308 regele cuprinde Crumululu, si pe Eltimeru 'lu alunga pentru ca ar fi tienutu cu grecii. — Regele Osfentistlavu Tertere móre in 1322, si 'i urméza fiulu seu Georgiu Tertere.

§. 44. Georgiu Tertere II., 1322—1323.

Tertere II. delocu incepú a cuprinde cetatile greciloru pela Rodope, caci in acestu timpu se batea Andronicu celu tineru, cu

celu betranu. — În 1323 Tertere II., pradéza pe la Odriu, si rentornandu cu préd'a 'lu ajunge Andronicu celu tineru si in ajutoriu noptii reapuca prad'a. Boesila, fratele lui Osfendistlavu, cuprinse cetatile pe lenga Copsinu, si supunendu-se imperatului, se face „Despotulu Mesiei.“ Mai tardiu se ininsoti Boesil'a cá se cuprinda Filipopoiulu — insa nu potú se face nici imperatulu ceva, deórece Ioann Rusulu inveniatiu in artea militara, aperi Filipopoiulu cu tóta energi'a, de si audise ca Tertere II. e mortu.

(Vá urmá.)

Conversatiune cu copii asupr'a pamentului.

Sufraci'a pamentului cunoscuta pana acum'a. a fara de pucine locuri pustie, e preste totu cultivata si folosita, astu-feliu, catu tierile lunei de adi su-ase-menea unei gradini nemarginite, in care ómenii lucra atatu pentru cá se se desfateze, catu si pentrucá se castige ceva. Pamentulu, candu l'a facutu Dumnedieu, a fostu pustiu si selbatecu, dar' éta adi prin maestri'a si activitatea ómeniloru in ce stare placuta se afla!

Pamentulu mai inainte de a esi genulu omenescu din paradisu (raiu) si de a se latí peste elu, erá numai unu desiertu nemarginitu. Tóta sufraci'a lui erá acoperita de paduri nepetrunse, de lacuri fara margini, de neguri nesanatóse, si de riuri, care n'aveau tiermi ci curgeau in tóte partile. Animalu selbatice locuiau fara de a duce frica de vre-o fiintia omenésca. Dar' dupace ómenii se latira totu mereu, animalele selbatice inca se retrasera prela locuri mai nelocuite. Padurile incepura a le taiá ómenii, cá se-si faca locuintie, punti (poduri) si nai (corabii), lacurile a le secá; si astu-feliu apoi si negurile cele nesanatóse disparura (se pierdura) si sórele neinpredecatu incepú a-si versá radiele sale pe pamentu.

Cu schimbarea sufraciei pamentului se schimbá si starea si natur'a atmosferei séu aerului. Padurile si lacurile tienéu recéla; dar' dupace ómenii le mai rarira, locurile inca se facure mai calde, si astu-feliu putea se crésca feliurite plante, cari sierbiá ómeniloru de nutrementu. Popórele unei parti de pamentu nu se indestulea cu plantele ce crescea la ele, ci voiá se aiba si altele de prin alte parti ale pamentului, si astu-feliu incepura apoi a schimbá intre sine productele naturei. Cele mai multe flori deprin gradinile nóstre, care ne desfetéza atat'a cu mirosulu lor, pomii cari ne dau

fructe asiá de placute, semenaturile cari in frumsetiea tiarinité nóstre, legumile cari ne sierbescu spre gatirea bucatéloru feliurite, viti'a care cu fructulu ei desfetéza anim'a ómeniloru — tóte acestea-su aduse deprin alte tieri, suntu darulu altoru parti departate a le pamentului. Tocma asiá cele mai multe din animalile nóstre de casa, calulu celu folositoriu; — canele pazitoriu si sociulu celu mai credintiosu alu omului; turmele cele multe de pe campiele nóstre, — órale depre langá casele nóstre, — tóte suntu aduse órecandu-va deprin alte tieri straine departate.

Insa numai pucine plante si animale s'au straportatu din o tíera in alt'a. Numerulu loru e atatu de mare, incatu mintea omenésca nu e in stare cá se tiená tóte formele si numele loru. Peste sute de mii de feliuri de arbori, burueni, erburi, muschi, bureti, s. a. crescu pe sufraci'a pamentului. Prelanga aceea nenumerate si feliurite genuri de animale, care-si tienu viéti'a cu feliurite plante. Din trei sute, bá si mai multe genuri, de paseri abiá s'au domesticitu (s'au facutu de casa) vr'o dóuedieci de genuri. Afara de aceea numerulu animaleloru sugatórie, a paseriloru, a amfibeloru séu a animaleloru ce traescu si in apa si pe uscatu, a pesciloru, a insectelor si a viermiloru mintea omenésca nu-lu póte sci nice cunósce; multe alte soiuri (genuri) mai suntu pe lume, cari ochiulu omenescu inca nu le-a veditu; nenumerate animale suntu atatu de mici, catu pentru ele o singura frundia se pare unu tienutu, si unu stropu de apa o mare; si ochiulu celu mai ageru nu e in stare se le oserbeze. Numai dumnedieu le scie care le-a datu viéti'a, si care le nutresce.

Pe pamentu tóte plantele si animalele si-au loculu loru, din care nimic'a nu se póte stramutá fara de a se stricá! Asiá fia-care tienutu si-are avutfele sale proprie, conservate prin intieptiunea creatoriului. Nici o tíera nu are de odata tóte bunurile lunei, pe candu alt'a patimesce de lipsa. Intr'unu ticatu cresce viti'a de via, er' in altulu numai bradulu.

Astufeliu unu poporu totu de un'a va avé lipsa de cel'alaltu; tóte popórele pamentului suntu legate de-o lalta astufeliu, catu forméza membrele unei familie acareii parinte e Dumnedieu.

Dintre tóte fapturile aici pe pamentu numai omulu l'a facutu ddieu astufeliu, catu se póta locuí pe pamentu unde — i va placé. Omulu din tierile cele fierbinti unde arsi'ti'a sórelui arde tóte plantele, calatoresce in tienu-turile cele reci pururea inghiaciate, unde numai arare ori vede sórele si numai pucine animale potu se traiésca.

Omulu pretutinde e domnu: dinaintea lui tremura tigrulu in desierturile cele nasipóse ferbinti, si ursulu din tienuturile cele aspre acoperite de néua. Omulu este corón'a fapturiloru depe acestu pamentu, nu numai dupa trupu dar' si dupa sufletu. Elu trebuie se cunósca totu rotogolulu pamentului, si lucrurile minunate ale lui ddieu ce suntu pe de-asupra lui, cá prin acést'a se se conduca si indirepte catra ddieu. Pamentulu, acestu globu cumplitu, locuitu de nenumerate milióne de fiintie, si care innóta liberu in universu, mai de multe ori l'au cercunavigatu séu incungiuratu ómenii caletorindu caletoria in giurulu pamentului, care in linia dirépta e de vre o cinci pana la siese mii de mile, si se póte face intr'unu anu de dile. Dar marile, cari acoperu cea mai mare parte a supr'afaciei pamentului, muntii cari totu de un'a-su acoperiti de néua si de negura, sílescu pe calatoriu se incungiure multu. Globulu pamentului care lu-incungiuriiu unu timpu asia de scurtu nu e pré mare. Intru adeveru nici nu este, si steu'a care o locuimu noi in universu, este cea mai mica intre tóte corpurile cereosci, cari le vedemu stralucindu nóptea pe ceriu.

Numai pentruca noi suntemu asiá mici ne paru tóte asiá mari si nemesurate, candu apoi in asemenare cu universulu fara margini, tóte suntu numai unu firu de pulbere. — Numai pentruca noi suntemu asia mici ne-para atatu de mari muntii, cari se naltia, depre superfacia pamentulu si si-ascundu verfurile in nuori, si totusi atatu inaltímea loru catu si afundímea mării in asemenare cu globulu pamentului nu e alt'a, decatu ceea ce este o mica grabuntie de pe unu ou.

Varietati.

* Pentru naturatisti. In satulu Maciov'a (langa Lugosiu) o vaca de 10 ani a lui Teodoru Nicolescu a fatatu in 2. Iuniu a. c. un'a viti'a, si in 23. totu acelejasj luni unu tauru.

Pana acum' ambii vitiei traescu, si se laptéza de mam'a loru. Ch.

* Puterea de viétia a cailóru. In Franci'a se facura de curendu cateva probe, spre a aflá, catu ar poté unu calu se traiésca in impregiurari deosebite, d. e. in fortaretie impresurate, fara de nutretiu. Din cercarea facuta a esitu rezultatele urmatóre: Unu calu poté trai 25 de dile fara nutremente solidu, se nu bea

nimica decatu apa. Va trai numai 5 dile cu nutre-mentu solidu, in sa fara se bea ceva. Daca in 10 dile va capatá nutretiu, in sa nu i se va dá apa de ajunsu, stomaculu i s'a stricatu cu totulu. Aceste rezultate vedescu deajunsu insemnetatea apei in conservarea cailóru. Unu calu, care in trei dile nu s'a adapatu, a beutu dup'aceea 11 galóne (peste 90 patrare) de apa in trei minute.

* Scóelele in regatulu lomb.-venetianu. In cele 13 diecese ale acestui regatu a fostu in anulu 1860 2008 scóele populare catolice, dintre cari 10 scóele principale de baieti cu-si fara de scóele reale, 13 scóele princiale de fete, 1652 scóele elementare de josu pentru baiati, 205 de aceste pentru fete si 88 scóele de necesitate. Cu aceste stetera in legatura 62 scóele industriale femeesci, 7 scóele meseriare si 61 scóele de repetitiune ordinare. Din 293,618 copii buni de scóla frecuentara scóelele populare publice 104,049. Numerulu invetiatoriloru a fostu 1762, alu subinvetiatoriloru 224, alu invetiatoreseloru 298, alu subinvetiatoreseloru 30 alu invetiatoreseloru industriale 105, alu candidatiloru mireni pentru statulu invetiatorescu 83.

* Copii ucigasi. In Chester s'a decisu nu demultu procesulu a doi copii abea de cate 8 ani, pentru omoru. Acesti'a adica cá copii parasiti, crescuti in brutalitate, apucara p'unu altu copilu, ilu trasera la unu pariu, ilu batura acolo pana ilu lasara intinsu, apoi ilu aruncara in apa de se innecá. Ucigasii cei mici n'a avutu nici o idea de aceea, ca ei comitu o crima. Curtea judecatorésca i osendi la inchisóre de o luna, éra dupa aceea se voru tramite la unu institutu de corectiune pe cinci ani.

* Dupa raporturi oficióse se intemplara in decursulu anului acestui'a langa malurile britice 1225 nai-frangeri.

Masimele si reflexiunile morale ale Ducelui de Rochefoucauld

(din originalu trad. de T. Manu).

1. In anim'a ominésca esista o generatiune perpetua de patimi, asia catu ruin'a uneia e mai totudeun'a reasiediarea alteia.

2. Oricatu de cu luare a minte se si-acopera omulu patímele prin aretare de pietate si de onóre, ele totusi aparu totudeun'a prin velurile aceste.

3. Amórea nóstra propria sufere cu mai mare

nerabdare condamnarea gustului nostru, decatu ceea a opiniunilor noastre.

4. Moderati unea ómeniloru fericiti pucece dela liniscea ce le oferéza umorului loru noroculu.

5. Constanti'a intieptiloru nu-e altuceva, decatu artea: prin care-aceia si inchidu agitatiunile loru in anima.

6. Cei condamnati la perdiare arata cateodata o constantia si o despretuire in privinti'a mórtei, ce in adeveru nu e altuceva, decatu o infiorare d'aprivi la ea; asia catu omulu póte dice, ca constanti'a si despretuirea ast'a e pentru spiritulu loru aceea, ce-e pentru ochii loru legarea.

7. Filosofi'a triumféza lesne asupr'a nenorociloru trecute si viitórie, in sa cele presente triumféaza asupra-i.

8. Mai multa virtute se cere pentru a sustiené fericirea, decatu nefericirea.

9. Omulu nu póte privi fara misicare nici la sóre nici la mórte.

10. Noi avemu mai multa putere decatu voie; si acést'a ni-e adese spre a ne escusá pe noi insíne, in tipuindune ca lucrurile sunt imposivere.

11. De n'amu avea nici o scadere, n'amu aflá atat'a desfetatiune candu observamu d'aceea in altii.

12. De n'ar esistá in noi nici o mandrie, nu ne-amu cái d'a altora.

13. Mandriéa e egala in toti ómenii, diferinti'a exista numai in midilócele si in manier'a d'a o aretá.

14. Se pare ca natur'a, carea a dispusu cu intieptiune organii corpului nostru, spre a ne face fericiti, d'odata ni-a datu si mandrie, cá se ne crutie de durerea cunóscerei inperfeptiuniloru nóstre.

15. Noi promitemu dupa speranti'a nóstra si tiemenu cuventulu cu ingrigire de noi.

16. Interesulu ce orbesce pe unii, pe altii luminéza.

17. Cei ce s'aplica fórté la lucruri mititele, devinu de comunu incapaci de cele mari.

18. Noi n'avemu putere d'ajunsu se urmamu intru-tóte mintea nóstra.

19. Puterea si slabitiunea spiritului sunt reu numite; caci acele in adeveru nu-su altuceva, decatu dispusetiunea buna au rea a organiloru trupului.

20. Capriciulu umorului nostru e inca mai bizaru decatu celu alu fortunei-noroculu.

21. Fericitarea se baséza pe gustu si nu pe lucruri, incatu omulu e fericitu posedíndu ce elu iubescce, si nu ce altii afla de iubitu.

22. Omulu nu-e nici odata asiá fericitu si asiá de nefericitu, depa cum si-intipuesce.

23. Nemic'a nu trebue se micésca atadá satisfactiunea ce avemu de noi insíne, cá aceea, ca se desaprobamu un'a data aceea, ce alta data aprobámu.

24. Oricata diferinti'a se pare a fi intre norociri, este o adaugere a bunelor si relelor ce le face egale.

25. Oricatu de mari avantagiuri se 'mpartiésca natur'a, nu ea singura, ci unita cu noroculu produce eroii.

26. Pentru ocuparea cutarei statiuni in lume, omulu face totu ce-i sta in putintia pentru d'a paré a-o fi ocupatu.

27. Se pare ca faptele nóstre au stele fericite au nefericite, carora le suntu datorie c'o parte mare a laudelor si blameloru ce li atribue ómenii.

28. Nu este nici o templare asia nefericata, din carea se nu traga avantagiuri ómenii prudinti, nici asia fericita, catu imprudintii se nu póta trage din ea dauna.

29. Noroculu intórna tóte avantagiurile in giurulu aceloru, pe carii-i favoréza.

30. Fericirea si nefericirea ómeniloru nu depinde mai pucínu dela umorulu loru, decatu dela norocu.

31. Adeverulu nu face atat'a bine in lume, catu reu facu aparatiunile lui.

32. Unu omu intieptu — ghibaciu — trebe se 'si reguleze interesele si se le conduca in ordine. Aviditatea nóstra le turbura adeseori facundune a cercá d'odata atate lucruri, catu pentru précerarea celora de mai pucína importantia ne lipsescu cele mai consideravere.

33. Cuvinti'a e pentru corpu aceea, ce-e sentiulu pentru spiritulu.

34. E greu a definiá amórea; ce se póte dice despre ea in sufletu, e o patima d'a domní; in spiritulu e o simpatie, si in corpu nu-e altuceva decatu o voie ascunsa si delicata d'a posede dupa multe misteria, ce omulu iubescce.

35. Nu este nici unu ascunsa, care se póta ascunde multu timpu amórea unde exista, nici a-o ascunde unde nu exista.

36. Nu esista numai o plasa d'amóre, in sa mii de copie diferite.

37. Amórea tocma cá si foculu nu póte esistá fara o motiune continua, si ea incéta a fi via, catu incéta a sperá séu d'avé téma.

38. Amórea adeverata are aparatiuni tocma cá spiritulu: totu omulu vorbesce despre ea, in sa pucín; o-au vidiatu.

39. Tacerea e mai sigura pentru acel'a, care nu se increde in sine insusi.

40. Ca vacilámu asiá in amicetiele nóstre vine d'acolo, ca e greu a cunósce calitatile sufletului, si usioru d'a cunósce cele a le spiritului.

41. E mai mare rusine d'a nu se increde in amicii sei, decatú a fi insielatu prin ei.

42. Semnulu unui meritu estraordinariu se vede d'acolo, ca cei le lu-invidia, mai tare 'su siliti alu laudá.

43. Totu - insulu vorbesce bine despre inim'a sa, dar' nimine cutéza despre spiritulu seu.

44. Politeti'a spiritului consista in cugetarea lucrurilor oneste si delicate.

45. Frumseti'a spiritului e d'a vorbi cu placu despre lucruri de lingusire.

46. Toti aceia, carii si-cunoscú spiritulu nu 'si cunoscú inim'a.

47. Ómenii si afacerile si-au punctulu loru perspectivu. Unii 'su de privitu d'aprópe pentru a judecá bine despre ei, 'si altii, despre carii nici odata póte omulu judecá asiá bine, cá candu e departe de ei.

48. Pentru a sci bine obiectele, trebe a sci, bine particelele lorú; fiindu ca 'su mai infinitive, cunoscintiele nóstre sunt totdeun'a superficiale si imperfepte.

Bilantiu alu fondulu pentru ajutorulu Juristiloru lipsiti dela Academi'a din Sibiuu*).

I. In decursulu anului scolasticu 186°/₄ a intratu prin contribuiuri de buna voia . . . . . **2222 f. 49 cr.**

*) Indreptare Ratiociniulu despre „fondulu juristiloru“ publicatu in Nr. 30 alu „Am. Scól.“ la pag. 255, incepédu dela colón'a 1 pana la subscrisur'a „comitetului“ pe colón'a 2-a, este pe lun'a Iuniu si nu pe „Iuliu“, precum se publicase din erórea condeiului. Asemene s'a veritu o eróre de tipariu in ratiociniulu urmatu in Nr. 31 la pag. 264 sirulu 22 de din susu, unde in locu de „curenté“ este a se citi: cuante.

II. Din acésta suma s'a impartasitu 29 Juristi in cuantu de 30 — 112 f. v. a. peste totu . . . . . **1824 f. 53 cr.**

III. Spese s'a facutu . . . . . **1 f. 38 cr.**

IV. Deci superplusu cu finea acestui anu . . . . . **396 f. 58 cr.**

Aducénduse acestu bilantiu la cunoscintia onoratalui publicu, spre a se poté convinge pre catu despre frumósele si laudaverile rezultate ale acestei intreprinderi filantropice, pre atatu si despre cuveni'a si cunoscintios'a administrare a contribuiriloru, 'si-tiene acestu comitetu de placut'a si sant'a datorentia a aduce inca odata cea mai caldurósa recunoscintia tuturoru aceloru zelosi barbati, carii venindu la acea nedisputavera cunoscintia, ca noi Romani numai si numai prin noi insine ne vomu poté redicá la o asemenea cultura intelectuala cu natiunile conlocuitoare, spre a poté resistá legionului de incercari asupritóre d'in un'a si alta parte proveninde, au spriginutu cu atata caldura acésta intreprindere.

Acésta recunoscintia cordiala se aduce in deosebi fratiloru nostri Craioveni, carii au concursu cu mai bine de 35 galbeni, braviloru juni romani dela Universitateá d'in Berolinu, cari, asemenea au concursu cu 15 galbeni, precum si zelosiloru barbati Escelentii Sale D. Metropolitu Alesandru Sterc'a Siulutiu, Filipu Pascu d'in Bogsi'a montana, Teodoru Ciurcu d'in Brasiovu, Gavrilu Manu, Joane P. Maioru si Basiliu P. Harsianu d'in Reghinulu sasescu (acestu din urma zelosu barbatu formandu in tienutulu Reghinului unu Comitetu filiale, si precum s'a potutu vedea din ratiociniile lunare a administratu unu contingentu fórté frumosu), asemenea si fratiloru Abrudieni, Cracoeni, Resinarenii, Salisceni, Valeni, Gureni, Sabieleni si Tiliscani si braviloru negociatori din Sabiuu, — dorindu totdeodata, cá esemplulu acestorú marimimosi barbati se se imiteze si se afle echo din mai multé parti, in care privintia apelámu mai cu séma la amórea fratiésca a fratiloru Bucuresteni si cei din Jasi.

Sibiuu in 26 Sept. 1861.

Comitetulu.

Concursu.

(3).

Comun'a Órd'a-de-josu s'a declaratú a intemeiá un'a scóla in satu, si fiindea nu se afla nici unu individú capace spre ocuparea oficiului de docinte in acea comuna, se deschide prin acésta concursu, si se provóca toti ecei'a, carii posedú calitatile cerute pentru acestu postu si dorescu a lu-ocupá, cá celu multu pana la ultim'a Septbre a. c. s. n. se se adreseze cu documintele cele trebuintióse catra antisti'a comunala din Órd'a-de-josu. Postulu acésta se va inzestrá cu 200 fi. v. a. salariu anualu, si pentru emoluminte 40 fi. v. a. si cuartiru liberu; dara intre calitatile neincun-giurabile se fie si preceperea cantariloru bisericesci; apoi concurentii au se fia pedagogi. —

Órd'a-de-josu, in 7. septemvre n. 1861.

Nicolau Siandoru de Vistea.
jude.

 Numeri din AMICULU SCÓLEI dela 1. Iuliu se mai afla in mare multime; la cei carii se mai abonezá, li se voru tramite toti Nrii fara de nici o scadere. Asemene se primesce abonementu pe triluniulu Octovre-Decemvre cu 1 f.